FADL BİN MUHAMMED ŞA'RÂNÎ

Hadîs âlimi. Râvileriyle beraber yüzbin hadîs-i şerîfi ezbere bilirdi. Ya'nî hadîs ilminde hafızdı. Saçlarının gür olmasından dolayı Şa'rânî nisbetiyle bilinen Fadl bin Muhammed, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) mektûbuyla müslüman olan Yemen Vâlisi Bâzâm'ın soyundandır. Silsilesi, Fadl bin Muhammed bin el-Müseyyib bin Mûsâ bin Nâsır'dır. Kendisine en-Nişâbûrî, el-Horasânî, eş-Şa'rânî, el-Beyhekî nisbet edildi. Künyesi ise, Ebû Muhammed'dir. 282 (m. 895) yılında vefât etti.

Fadl bin Muhammed eş-Şa'rânî; başta Süleymân bin Harb olmak üzere, Sa'îd bin Ebî Meryem, Abdullah bin Sâlih, İsmâîl bin Ebî Üveys, Ebû Tûbe el-Halebî, Ebû Ca'fer en-Nüfeylî ve daha birçok âlimden ilim tahsil edip hadîs-i şerîf rivâyet etti. Ahmed bin Hanbel hazretlerinin derslerinde bulundu. Halef bin Hişâm el-Bezzâr ve Îsâ bin Minâ Kâlûn'dan kırâat ilmini aldı. Kûfe dil mektebi mensûblarından Ebû Sa'îd, İbn-ül-Arabî'den nahv ve lügat ilimlerini öğrendi. İlim tahsili için Endülüs'den (İspanya) başka bütün İslâm memleketlerine gitti.

Şa'rânî'den; İbn-i Huzeyme, İbn-i Şarkî, Ebû Abdullah bin el-Ahrâm, Muhammed bin Müemmil, torunu İsmail bin Muhammed bin Fadl ve daha birçok âlim ilim tahsil edip hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Hâkim O'nun için "Edîb, fakîh, âbid idi. Hadîsle ilgilenen herkesi bilirdi" derken, İbn-i Ehram "Sadak" olduğunu söylemiştir.

Fadl bin Muhammed Şa'rânî, hadîs rivâyetinde tenkid edilmiş, fakat İmâm-ı Zehebî Tezkiret-ül-huffâz adlı eserinde onu

müdâfaa etmiştir. İmâm-ı Zehebî, hafız ve İmâm-ül-Cevval olarak bahsettiği Ebû Muhammed Şa’rânî için hüsn-i zan edilmesinin lâzım olduğunu, önceki asırların mübârek âlimlerinin, kısır bilgilerin ışığında yapılan değerlendirmelerle kötülenmemesinin lüzumunu bildirmektedir. İmâm Zehebî, daha önce yaşamış âlimlere dil uzatanlara “Birinci, ikinci ve üçüncü asır âlimleri için derli toplu kitapları yoktu, diye; onlar fıkıhtan, usûlden, re’yden anlamaz, Yunan ve Roma felsefecileri ve onların yolunda giden dehrîlere, Allahü teâlânın varlığı üzerinde biz delîller getirdik, onlar bu delîlleri bilmezlerdi deme. Onlar kendilerinden sonra çıkan fakîhlerin ictihâd ve fetvâlarından habersizdi. O halde bilgileri eksikti iddiasında bulunmayasın. Onların en zayıf denileni dahi, bu husûsları bizden çok daha iyi bilirdi. Onlara karşı yumuşak ol, dilini tut. Ya da faydalı bir ilimle konuş. Faydalı ilim de sana, onlardan gelmiştir. Şimdiki fakîhlerin ilimlerinin kaynağı, o devrin fukahâsına dayanır, hadîscilerin dayanakları, geçen asırların muhaddisleridir. Ben ve sen kimiz ki onlar hakkında söz söyleyelim. Fazîlet sahibinin üstünlüklerini, ancak fazîlet sahibi anlayıp ifâde edebilir. Allahü teâlâ, noksan sahiplerine noksanlıklarını gösterip, onlara câhiller gibi söz söyletmesin” buyurmaktadır.

---

1) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 626

2) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 179

3) Mu’cem-ül-müellifîn cild-8, sh. 71

4) Eshâb-ı Kirâm sh. 52

5) Tabakât-ı Hanâbile cild-1, sh. 425